

zo ma di *MIDWEEK ROEIEN* do vr za

Deze routebeschrijving na gebruik graag weer inleveren op het uitgiftepunt. © april 2020.

Vragen of problemen? Bel Carine Hoogveld op 06 4150 1926

Architectuurtocht R&ZV De Amstel – Wandelen Amsterdamse School (Olympische & Stadionbuurt)

Architectuurtocht R&ZV De Amstel – Wandelen Amsterdamse School (Olympische & Stadionbuurt)

Deze wandel- en fietsroute door Amsterdam Zuid voert langs hoogtepunten van de Amsterdamse School in de omgeving van R&ZV De Amstel.

Er zijn twee wandel- en fietsroutes.

- De architectuurtocht *Amsterdamse School* (de Dageraad, Diamantbuurt, Rivierenbuurt, Plan Zuid) voert je langs de belangrijkste architecten van de Amsterdamse School en langs het Plan Zuid van Berlage (7 km).
- De architectuurtocht *Olympische buurt, Stadionbuurt* voert je langs andere delen van Plan Zuid en tal van bruggen, beeldhouwwerken en gebouwen in de stijl van de Amsterdamse School (ca. 9,5 km voor de volledige route; de verkorte route is ongeveer 7 km).

Woningwet en Plan Zuid

Met de woningwet van 1901 hielp het Rijk bij het ontwikkelen van sociale woningbouw en die regeling bleef voor Amsterdam ook van kracht tijdens WO I. Het veelal socialistische gemeentebestuur maakte tijdens en na WO I een volkswoningbouw mogelijk, die in Nederland, maar ook in het buitenland, zijn weerga niet kent.

Je loopt voor een belangrijk deel door Plan Zuid: de uitbreiding van Amsterdam aan de zuidkant van de stad, gebaseerd op het stedenbouwkundig plan uit 1917 van architect H.P. Berlage. In 1930 waren de nieuwe wijken grotendeels voltooid.

Aan de basis van Plan Zuid lag geometrie, met kaarsrechte straten en langwerpige bouwblokken, doorsneden door enkele brede hoofdassen. Daarmee wilde Berlage eenheid bereiken: alle delen gelijkwaardig, met ruimte voor monumentaliteit op centrale plekken. In het oostelijk deel werd de structuur bepaald door de Y-vorm van de Vrijheidslaan, die zich splitst in twee gelijkwaardige hoofdassen: de Churchillaan en de Rooseveltlaan. In het westelijk deel moest de Minervalaan de centrale as worden. Tussen de verkeersaders bedacht hij vele rustige straten en pleinen.

Sinds 2017 is het hele gebied een beschermd stadsgezicht.

Amsterdamse School

De Amsterdamse School (1910 - 1940) is met haar expressieve stijl en fantasievolle vormen een reactie op de neostijlen, maar zet zich ook af tegen het rationalisme van

Berlage (veel van de gebouwen in Plan Zuid werden ontworpen door andere architecten). Je zou het kunnen zien als een variant op de art deco.

Kenmerkend voor de stijl is het gebruik van baksteen (vaak in afwisselende kleuren en de toepassing van verschillende materialen), een rijke detaillering (veel beeldhouwwerk) en vaak golvende gevels. Ook de huisnummers, de ladderramen, de detaillering van de ingangspartijen en de deuren zijn karakteristiek voor de stijl. De architecten ontwierpen met name grootschalige (sociale) woningbouwprojecten.

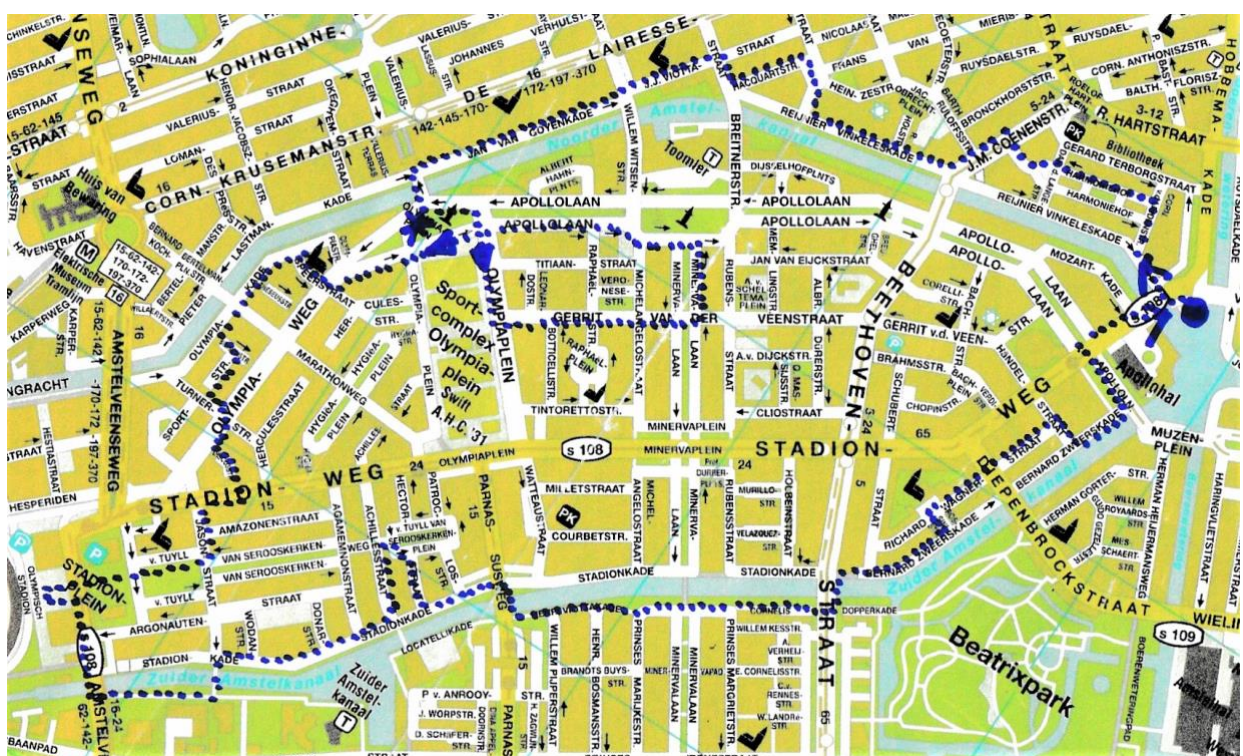
Eentonigheid en massaliteit werd onder meer voorkomen door wisselende metselverbanden, gevarieerd materiaalgebruik en fantasievolle decoraties. Het blad 'Wendingen' speelde een belangrijke rol in de beschrijving van de architectuur en kunst.

Vele architecten van de Amsterdamse School werkten voor de afdeling Publieke Werken, die een belangrijke rol speelde in de vormgeving van overheidsgebouwen (scholen, badhuizen, bruggen en straatmeubilair). De schoonheid van gebouwen en beeldhouwwerk moest de Amsterdamse bevolking verheffen. In de jaren dertig kwam er steeds meer kritiek op de hoge kosten van het bouwen in de stijl van de Amsterdamse School en werden de gebouwen soberder.

Hildo Krop, die in 1916 tot stadsbeeldhouwer van Amsterdam benoemd werd, ontwikkelde een geheel nieuwe beeldtaal. In plaats van oude schema's, geïnspireerd op de antieke en gebruikelijke iconografie, bedacht hij zijn eigen beeldtaal, waarbij hij zich onder meer liet bewegen door socialistische dichters, volkskunst en Indonesische religieuze kunst. Zijn beelden zijn hierdoor niet altijd even makkelijk leesbaar.

De bruggen zijn bijna allemaal ontworpen door architect **Piet Kramer**. Kenmerkend zijn de smeedijzeren balustrades en het expressionistische metselwerk, en de afwisseling in de brughoofden van baksteen en natuursteen.

Veel plezier! Opmerkingen, correcties aanvullingen zijn welkom bij Carine Hoogveld of Ida Linse: carineh@xs4all.nl, idalinse@gmail.com © april 2020.

WANDELROUTE

We beginnen bij R&ZV De Amstel.

VANUIT R&ZV De Amstel (MET DE RUG NAAR HET GEBOUW) LINKSAF RICHTING SHELL TANKSTATION

Op de brughoofden van de **Mozartbrug** staan tussen de sierlijke smeedijzeren brugleuningen beelden van Hildo Krop:

Aan de linkerkzijde van de brug staat een vrouw met afgewend hoofd en opgeheven handen. (Uit de brugpijlers steken slangenkoppen boven het water uit en verderop staat een man met afgewend hoofd en opgeheven armen).

STEEK NU DE WEG OVER, DE REIJNIER VINKELESKADE OP, WATER AAN DE LINKERHAND

Aan de **kant van de Reijnier Vinkeleskade** op de brug: een faun met harmonica en een faun met gitaar.

De verbondenheid tussen mens en dier alsook fabeldieren (fauntjes, saters) was voor Krop een belangrijk motief, waarbij hij mogelijk werd geïnspireerd door het boek *Pan* van Gorter ("Eenheid van de Geest der Menschheid met het heelal"). De faun is zinnebeeld van de ongerepte natuur en het onbewuste.

SLA RECHTSAF DE EERSTE STRAAT IN, DE CORNELIS VAN DER LINDENSTRAAT, EN LINKSAF NAAR DE HARMONIEHOF

Aan de rechterzijde op nummer 15 hangt een natuurstenen **reliëf** met figuratieve afbeelding en tekst "Samenwerking - 1908-1948 - Harke Keegstra".

De Samenwerking werd opgericht door gegoede ambtenaren om deugdelijke woningen te bouwen.

De Harmoniehof werd in de stijl van de Amsterdamse School uitgevoerd door Job van Epen in samenwerking met Meindert Lippits (1920 – 1923).

Het door woonblokken en vrijstaande villa's omgeven plantsoen met in het midden een fontein van Louise Bijerman, vormt de kern van het complex. De fontein wordt omhoog gehouden door zes dierfiguren (een schildpad, een rat, een kikker, een slak, een tor en een salamander). Rondom de spui staat tweemaal de tekst "Hulde Bestuur Samenwerking 1925".

De overstekende pannendaken, de erkers met steunberen, de langgerekte traplichten, de verschillende vormen venstertjes en vooral niet te vergeten de rijke klimopbegroeiing, karakteriseren de architectuur van de Harmoniehof. Het hof vormt een oase van rust in de drukke stad.

LOOP RECHTDOOR DE HARMONIEHOF UIT

Na het gesloten woonblok zie je, staand vóór het kleine driehoekige plantsoen, rechts aan het eind van de Daniël de Langestraat Het Nieuwe Huis (1928), van Barend van den Nieuwen Amstel. Dit appartementencomplex is het gevolg van een oproep van Anna Kruys, ambtenares bij de gemeente Amsterdam. Ongehuwden konden alleen bij hun ouders of bij een hospita wonen en arbeiderstehuizen waren er alleen voor mannen. Haar oproep resulteerde in 188 appartementen (zonder keuken) voor alleenstaande vrouwen en mannen. Er was een gemeenschappelijk restaurant. Een van de bewoners was de dichter Jan Arends, die zelfmoord pleegde door uit zijn appartement te springen.

Je loopt echter rechtdoor en komt uit bij het **Rode Blok** (rechts), eveneens van Barend van den Nieuwen Amstel. Hij combineerde felrode bakstenen met donker- en lichtbruine stenen. Voor de decoratie van de ramen, de hoek- en de deurpartijen gebruikte hij deels (goedkope) geprefabriceerde betonelementen met wingerd- en bladmotieven.

Daarnaast wordt de gevel gesierd door waterspuwers met mannenhoofden, het hoofd van een brulaap en de torso van een sjouwer met een gevelornament op zijn schouders. Vermoedelijk is de decoratie het werk van Cornelis de Bruin (die eerder de gevel van Tuschinski decoreerde).

Ook de siersmeedijzeren hijsbalken en de granieten dakranden zijn het bekijken waard!

LOOP DOOR TOT DE J.P. COENENSTRAAT

Schuin rechts aan de overkant van de J.P. Coenenstraat rijst de hoge houten parabolvormige **toren** op van Huize Lydia, bekleed met loden bladen.

LINKSAF J.P. COENENSTRAAT, LOOP DOOR TOT DE TIMO SMEEHUIJZENBRUG

Aan de **overkant** een woonblok van architect Staal met ramen in lange horizontale lijnen, onderbroken door de verticale kozijnen van de trappenhuizen. De blauwe sponningen steken af tegen de gele bakstenen.

De **Timo Smeehuijzenbrug**, vernoemd naar een gesneuvelde soldaat in Afghanistan, heeft stenen pijlers met beeldhouwwerk van Hildo Krop uit 1925: Orpheus spelend op zijn lier en zeehonden tussen de golven.

VOOR DE BRUG RECHTSAF OVERSTEKEN NAAR DE REYNIER VINKELESKADE

Het Joke Smitcollege (nr. 62, in 1926 gebouwd door Nicolaas Lansdorp en Bernard Lubbers, is een mooi voorbeeld van een schoolgebouw in de stijl van de Amsterdamse School. Beeldhouwwerk bij de ingang van Hildo Krop verbeeldt 'Arbeid' links en 'Vrije Tijd' rechts. De granieten gevelsteentjes hebben een bloesem- en takkenmotief (kastanje).

Mocht je binnen kunnen kijken, mis dan niet de wandschilderingen uit 1928 van oerlandschappen door Maria Hubrecht.

SLA RECHTSAF DE BANSTRAAT IN EN LOOP DOOR TOT HET PLANTSOENTJE

Het **plantsoen** links aan het Banplein is van Barten van Elden, 1999.

De eikenhouten banken staan in een cirkel rondom een plataan opgesteld. Ze hebben omklapbare ruggen zodat je er aan twee kanten op kunt zitten. Het smeedijzeren hek heeft krullende staanders die vier buizen omvatten; het lijkt daarmee een beetje op een notenbalk.

Aan de overkant zie je op de hoek van de Banstraat / Frans van Mierisstraat de met lood beklede cilindrische erkers.

LOOP LANGS HET BANPLEINTJE LANGS HET PLANTSOEN EN SLA IETS VERDEROP LINKSAF DE HACQUARTSTRAAT IN

Hacquartstraat 1 linkerkant: gevelsteen van een knielende figuur.

Hacquartstraat 2 rechterhand: beeld van een griffioen onder de erker.

Hacquartstraat 6-28: woningblok (1921-1924; in de volksmond ook wel aangeduid als 'dobbelsteen'-woningen). Door Philip Wanders gebouwd in Amsterdamse School-stijl - in combinatie met internationale stijlkenmerken. Opvallende elementen zijn onder andere de bepleisterde gevel, tegelversiering met wisselend patroon van zwarte en witte vierkante tegels, diepliggende rechthoekige deuren, laddervensters, ruitjesramen, houten tuinhok aan de voortuinen in Amsterdamse School-stijl.

Hacquartstraat 17 linkerkant: zeventiende-eeuwse gevelsteen van twee houten schoenmakersleesten boven elkaar. Erboven staat: 1629. Op een los steentje eronder: 1962. De steen is hier via allerlei omzwervingen gekomen, via Hoorn, via een Amsterdamse antiquair, naar de gevel van een schoenengroothandel op de Amsteldijk en in 1996 ingemetseld op de huidige plek. Het pand is van architect Hijman de Jong, de architect van Tuschinski's filmpaleis.

Hacquartstraat 30, 32: De reliëfs in het portiek zijn van Theo Vos en stellen mogelijk een processie voor van staande figuren. De console met stierenkop en het duivenkoppel op de erker om de hoek zijn ook van diens hand. Gerrit Rutgers ontwierp het pand. Andere Amsterdamse School-elementen zijn de houten deuren met glas in lood, het huisnummer '32' en gevellantaarns boven de entrees.

Links heeft het hoekhuis (**nr. 25**) twee beeldhouwde dieren in de gevel, een gier en een aap, die met de koppen van elkaar afgekeerd zijn (vermoedelijk van Theo Vos).

RECHTSAF CORNELIS SCHUYTSTRAAT, OVERSTEKEN LINKS NAAR J.J. VIOTTA STRAAT

Viottastraat 34 (1920, Guillaume La Croix), School voor Filosofie in de stijl van de Amsterdamse School met de oorspronkelijke houten tuinhekken. De vensters hebben een ruitvormige indeling en golfvormige decoraties. Langs en onder de dakgoten loopt een lijst met versieringen in reliëf.

AAN HET EIND VAN DE VIOTTA STRAAT SCHUIN LINKS EN RECHTDOOR NAAR DE JAN VAN GOYENKADE

LOOP DOOR TOT DE LYCEUMBRUG BIJ HET AMSTERDAMS LYCEUM

Het **Amsterdams Lyceum** is het oudste lyceum in Nederland. Het gebouw werd door Herman en Jan Baanders in 1919 ontworpen in de stijl van de Amsterdamse School.

Bij het ontwerpen van de **brug** in 1928 beschouwde Kramer de brug, het kanaal en het Lyceum als een geheel. Het kanaal fungeerde hierbij als slotgracht en de school als stadspoort. Het brugdek werd vlak gehouden om te voorkomen dat het schoolgebouw visueel lager ligt. Op deze manier vormt de brug een voorplein dat boven het water zweeft.

Aan weerszijden van de brug ontwierp Kramer twee brughuisjes (als huisje voor de bootman en een toilet). Directeur Gunning, de bedenker van het nieuwe schooltype, wilde zijn leerlingen met de watersport in contact brengen.

Op de vier hoeken van de brug ontwierp Krop beelden, die verwezen naar de ontwikkeling van het kind en de rol van het onderwijs en de ouders hierin.

Bij de vier beelden voor de brug portretteerde Krop zijn gezin.

Aan de kant van het lyceum beeldhouwde hij op een pyloon zichzelf als een zittende vader, die zijn zoon laat kennismaken met de wereld van de techniek. Bij zijn voet is een tandwiel te zien en in het voetstuk een reliëf van een meeuw.

Aan de andere kant bracht hij op een pyloon een moeder (zijn vrouw) in beeld, die haar dochter de schoonheid van de natuur laat zien (een roos, een zwaluw en een berglandschap). De symbolen zijn geslachtsspecifiek geïdentificeerd: de zwervende meeuw is mannelijk, de zwaluw is honkvast: een moralistische les in gewenste rolpatronen.

Aan de overzijde van de brug bracht hij op sluitstenen twee jong volwassenen in beeld. Zijn eigen kinderen stonden hiervoor model.

De lelies verwijzen naar de onschuld, papyruspluimen naar groei en de golven symboliseren de onstuimige tijd van het opgroeien. Omdat de twee laatste beelden zwaar waren aangetast, zijn ze inmiddels vervangen door replica's.

STEEK LINKSAF DE BRUG OVER EN RECHTDOOR NAAR HET MONUMENT INDIË-NEDERLAND

In het plantsoen aan het Olympiaplein bij de Apollolaan staat het **Monument Indië-Nederland** uit 1935 (tot 2004 Van Heutsz-monument, maar vanwege de meedogenloze manier waarop hij opstanden neersloeg is de naam van het monument veranderd). Het goede landsbestuur wordt gesymboliseerd door een classicistische vrouwengestalte met een wetsrol in de handen, geflankeerd door twee leeuwjes (in de volksmond wel Mien met de hondjes genoemd).

Op de achterzijde van het monument is een plaquette aangebracht waarop de geschiedenis en de betekenis van het monument worden toegelicht. De kunstenaar was Van Hall, de architect Friedhoff. De vijver voor het beeld verwijst naar het water dat Indonesië van Nederland scheidt.

De ietwat primitivistisch Javaans aandoende reliëfs in de arcadebogen verbeelden de bevolking en de producten van de Indonesische eilanden.

Haaks op het monument staan vier bakstenen zuilen met lichtornamenten. De afbeeldingen zijn onder andere gekozen uit het werk van fotograaf Cas Oorthuys en uit archieven van Indische fotostudio's uit de periode 1870-1949.

Symmetrie en gezichtsassen maken een belangrijk deel uit van Plan Zuid: de as via de Lyceumbrug en de as waar Olympiaweg en Apollolaan samenkomen

Keuzemoment: hier kun je kiezen voor de lange route van 9,5 km of voor de verkorte route van 7 km. Pak voor de verkorte route de wandeling weer op bij de STERREN.

LOOP IETS NAAR LINKS RICHTING APOLLOLAAN EN SLA DIRECT RECHTSAF LANGS HET OLYMPIAPLEIN; SPORTVELDEN AAN DE RECHTERHAND

Het een kilometer lange **hekwerk** (2008) rond het sportpark is een ontwerp van kunstenaar Ruud-Jan Kokke. Zowel de typografie als de motieven in het hek refereren aan de Amsterdamse School-stijl. De buitenkant van het hek is bol en meandert om de bomen van het terrein heen. Ruud-Jan Kokke won met het hek de Dutch Design Award in de categorie 'Beste design-product openbare ruimte'.

SLA LINKSAF DE GERRIT VAN DER VEENSTRAAT IN, LOOP DOOR TOT DE KRUISSING MET DE MINERVALAAN

Kijk bij de **Raphaëlstraat** naar rechts en je ziet een torentje met kopergroene bekleding op het dak van de Raphaëlkerk. De kerk ligt aan een mooi besloten plein met bomen en een grasveld, met het beeld 'Levensvreugde' van Nic Jonk.

De Minervalaan is wel een van de meest monumentale zichtassen van Amsterdam.

Op de hoeken van de **Minervalaan** en **Gerrit van der Veenstraat** heeft de architect Rutgers de richting van de hoofdas beklemtoond door vier arcades van de door hem ontworpen woningcomplexen.

De kolommen van de arcades hebben gebeeldhouwde kapitelen (1928). De tufstenen beeldhouwwerken zijn van Anton Rådecker en Jacob Kaas en werden in 2005 gerestaureerd en vervangen door zandsteen.

De hoeken links bij nr. 28 zijn door Jaap Kaas versierd met de personificaties van de vier jaargetijden; aan de binnenzijde zie je landbouwactiviteiten.

Aan de buitenzijde onder meer Demeter.

Bij nr. 27 aan de binnenkant zien we verschillende landbouwattributen.

Bij nr. 30 en 31 ontwierp Toon Radecker een portrettengalerij van acht mannen, vier aan iedere zijde van de straat.

De beelden van de muzikanten op de hoeken zijn weer van Jaap Kaas.

De geportretteerden vormen de Commissie van Toezicht op de Uitbreidingsplannen voor Amsterdam Zuid (Wibaut en Abrahams (wethouders); Kepler en Tjaden (Bouw- en Woningtoezicht); De Graaf (Publieke Werken) en ten slotte de schoonheidscommissie (Staal, Vorkink, Hulshoff). De attributen verwijzen naar de bouwkunst (passer, hamer, beitel) of naar de stad Amsterdam (stadswapen, of muntstukken of boeken bij de wethouder van Financiën).

Bij de restauratie van het portret van Wibaut werden de guldens vervangen door Euro's.

Aan de binnenzijde worden bouwwerkzaamheden uitgevoerd (steenhouwer, metselaar, iemand die een machine bedient).

De uil en de slang bij de bouwlieden verwijzen naar de Romeinse godin van de wijsheid Minerva (het betreft dan ook de Minervalaan!). Ze is (tevens) de muze van de muziek (fluit- en harp speler), net als Euterpia (voorheen heette de Van der Veenstraat Euterpestraat).

Gezamenlijk beelden de arcades een iconografisch programma uit: Minerva (soms met uil en slang) staat voor beschaving en politieke gemeenschap in de stad. De godin ziet toe hoe intelligentie en harmonie zorg dragen voor een goede uitvoering van de bouwwerkzaamheden in de stad.

LOOP DE MINERVALAAN AF NAAR HET HILTONHOTEL AAN DE KOP VAN DE MINERVALAAN

In het **plantsoen** voor het Hilton het beeld 'Minerva' van Jan Willem Havermans (in 2018 na ruim dertig jaar terug op de Apollolaan).

Met het gezicht naar het hotel in het plantsoen staat de 'Bosgod' (2017) van Auke de Vries. Zijn constructies wekken vaak de schijn op dat ze zich in een wankel evenwicht bevinden.

Het beeld dankt haar naam aan de voormalige standplaats voor de Fortis Bank in Utrecht, vlak bij een park. De Vries verbeelde hoe de representant van het bos zich op het terrein van de bank waagde.

Met het gezicht naar het hotel, links en achter het plantsoen: 'Le Penseur' door Auguste Rodin, 1902 (dit zou een van de zes afgietsels zijn).

Met het gezicht naar het hotel, rechts en achter het plantsoen enigszins verscholen: 'Enea' door Sandro Chia, 1999. Het beeld zou een metafoor zijn van de huidige ontelbare vluchtelingen in de wereld die huis en haard hebben moeten verlaten.

LOOP LINKSAF DE APOLLOLAAN AF, TERUG NAAR HET OLYMPIAPLEIN, LANGS DE ACHTERKANT VAN HET NEDERLANDS-INDIË MONUMENT EN LOOP RECHTDOOR RICHTING OLYMPIAPLEIN

***

Verkorte route: pak hier de wandeling weer op voor de verkorte route, door rechtsaf te slaan bij het Monument Indië-Nederland.

STEEK NA CA. 100 METER HET OLYMPIAPLEIN OVER NAAR DE OLYMPIAWEG MET DE WILLEM DE ZWIJGERKERK OP DE HOEK VAN DE SPEERSTRAAT

Boven de hoofdingang van de **kerk** bevindt zich een granieten kop van Willem de Zwijger, 1931.

SLA VOORBIJ DE KERK RECHTSAF DE SPEERSTRAAT IN, EN LINKSAF DE OLYMPIAKADE OP

In **Speerstraat 6** links de voormalige basisschool Elout van Soeterwoudeschool (1925, architect E. Roest). Het is nu een monument; de school biedt privéonderwijs. Deze school is ingebed in het iets later door Jan Gratama ontworpen woonblok langs de Olympiaweg. De school stond er al en Gratama moest eromheen bouwen. Kenmerkend zijn de trapeziumvorm, het torenachtige trappenhuis en middengang.

Olympia, aan de linkerhand op de Olympiakade, is een complex van vijf bouwblokken. Het is in de periode 1924-1926 gebouwd naar ontwerp van architect Jan Gratama (op basis van het stedenbouwkundig plan van Berlage) in de stijl van de Amsterdamse School. Het blok bestaat uit een buitenring en twee lager gebouwde 'binnenstraten' die als een T op elkaar aansluiten, vaak met toegangspoorten die het besloten karakter versterken.

Aan de Olympiakade zijn her en der sluitstenen te zien, zoals bij de hoek met de Theseusstraat de 'Zeemeermin' (zijde Theseusstraat) en aan de kant van de Olympiakade 'Paard' van Willem IJzerdraat, 1926.

SLA LINKSAF DE SIMSONSTRAAT IN, EN RECHTSAF DE SPORTSTRAAT; LINKSAF TURNERSTRAAT IN

De Simsonstraat en omliggende straatjes zijn een gemeentelijk monument, vaak toegankelijk via de nog authentieke poorten met sluitstenen.

RECHTSAF DE OLYMPIAWEG OP; STEEK WAT VERDEROP OVER EN LOOP DE DISCUSSTRAAT IN

RECHTSAF DE STADIONWEG OP EN OVERSTEKEN OM LINKS DE JASONSTRAAT IN TE GAAN

RECHTSAF DE VAN TUYLL VAN SEROOSKERKENWEG IN; LOOP LANGS HET PLANTSOEN RICHTING OLYMPISCH STADION

Op de **kop van het plantsoen** aan de Van Tuyll van Serooskerkenweg, aan het Stadionplein, staat de openbare 'betonnen' huiskamer met de bijzondere naam 11 Rue Simon Crubellier (een fictief adres). Het betreft een kunstwerk (2017-2018) van de Britse kunstenaar Matthew Derbyshire. De huiskamer staat vol met betonnen en bronzen designmeubelen: klassiekers als de Le Corbusier-fauteuil, een stoel van Arne Jacobsen en de iconische boekenkast van Ettore Sottsass.

De huiskamer heeft naast banken en stoelen ook een ouderwetse grammofoon en een flatscreen-televisie. Op het kunstwerk staan verder een WC en een wasmachine. Water stroomt uit de douche in de huiskamer.

Overigens is de **Stadionbuurt** niet vernoemd naar het huidige Olympisch Stadion, maar naar **Het Nederlandsch Sportpark** (van architect Harry Elte. Het uit baksteen opgetrokken nationale stadion, stond er tussen 1914 en 1929. Toen Amsterdam de Spelen van 1928 toegewezen kreeg, stond het bij voorbaat vast dat dit stadion te klein was voor zo'n internationaal spektakel. Het werd na de Olympische Spelen afgebroken om plaats te maken voor woningbouw.

STEEK HET STADIONPLEIN OVER EN STEEK BIJ DE ZEBRA MET VERKEERSLICHTEN DE AMSTELVEENSE WEG OVER

LOOP RECHTDOOR NAAR HET PLEIN VOOR HET OLYMPISCH STADION, EEN RIJKSMONUMENT

Het **Olympisch Stadion** is in 1927 door architect Jan Wils in opdracht van het NOC ontworpen voor de Olympische Zomerspelen van 1928. Het is een betonconstructie bekleed met 2.000.000 bakstenen. Voor Nederland waren de Spelen een groots evenement, ook omdat dit de internationale doorbraak van vrouwensport betekende: voor het eerst deden vrouwelijke sporters mee aan het Olympische atletiektoernooi.

Op de 46 meter hoge **Marathontoren** bij het Olympisch Stadion bevinden zich onder de vuurschaal vier luifels.

Voor de eerste keer in de geschiedenis werd het Olympisch vuur ontstoken in deze toren, nog altijd het markante herkenningspunt van het Olympisch Stadion. Ook werden van hieraf de binnenkomende marathonlopers door op de toren geklommen herauten toe geblazen.

Rechts onder de toren het beeld van Gerarda Rueb, de 'Olympische Groet', 1928. Het monument is vandaag de dag omstreden door de vermeende Hitler-groet. Tot en met de Spelen van 1936 in Berlijn werd tijdens de openingsceremonie traditioneel de Olympische groet gebracht met het strekken van de rechterarm. Na de Tweede Wereldoorlog werd dat veranderd.

Links van de ingang van het stadion staat het beeld 'Prometheus', die het vuur van de goden op de Olympus gestolen had. Zijn onsterfelijkheid symboliseert het in herinnering voortleven van oorlogsslachtoffers uit de sportwereld. Het beeld werd in 1947 ontworpen door Fred Carasso.

Aan **weerszijden** van de hoofdingang beelden van Johan Coenraad Altorf, 1928: een atleet en een vrouwenfiguur.

Aan de **achterkant** van het Olympisch Stadion tegenover het Cruyff Court vind je het beeld van twee voetballers van Ek van Zanten, 1979.

LOOP HET STADIONTERREIN WEER AF NAAR DE AMSTELVEENSEWEG EN HOUDT RECHTS AAN

LOOP VOORBIJ HET TOTAL TANKSTATION NAAR BRUG 413, DE ALDO VAN EYCKBRUG.

Het **Zuidelijk Citroëngebouw** ofwel **Citroëngarage** (eveneens van Jan Wils) staat op de monumentenlijst en is van oorsprong een garage/showroom. Tot 2014 heeft het gebouw dienst gedaan als hoofdkantoor van Citroën Nederland.

Brug 413 (Aldo van Eyckbrug, voorheen Stadionbrug), Piet Kramer (1937, met beeldhouwwerk van Hildo Krop.

Met de rug naar het stadion staat rechts op een hoge sokkel een man met fruit op zijn schouder, die een sluishendel bedient; dit verwijst naar het platteland (aanvoer van tuindersproducten). Het beeld van de man draagt het stadswapen (drie Andreaskruisen).

OVERSTEKEN (OPLETTEN, HIER IS GEEN VOETGANGERSOVERSTEEK)

Aan de **overzijde** op een hoge sokkel een vrouw met een kind op haar schouder, een bloesemtak in de hand en vogels aan haar voeten. Zij symboliseert de stadsbewoner. Het beeld van de vrouw draagt het oude stadszegel (koggeschip van Amsterdam).

Destijds fungeerde de brug nog als toegangspoort naar de stad, de sokkels van de beelden verwijzen naar de banpalen rondom de stadsgrenzen. Aan de stadszijde van de brug staat een globe met windroos (kon vier windstreken verkennen) met in het midden een hart in vier delen (alle windstreken een hart van goud).

WE LOPEN RECHTDOOR EN OMLAAG DE TRAP AF, OVER HET PAADJE LANGS DE STADIONKADE (WATER AAN DE LINKERHAND)

LET OP: ER IS GEEN FIETSGOOT LANGS DE TRAP

Als je je **onder aan** de trap even omdraait zie je in de stenen gebeiteld, links van de trap, "Anno 1937".

Aan je rechterhand ligt voorbij het advocatenkantoor de Gerrit Rietveldacademie. Vlak ervoor op het gras staan twee metalen **zigzag-stoeltjes** waar je even op kunt uitrusten, een eindexamenwerk van een van de studenten.

STEEK BIJ DE BRITISH SCHOOL LINKSAF DE WITTE BRUG MET BLAUWE RELING OVER EN SLA RECHTSAF DE STADIONKADE OP

Op Stadionkade nr. 113 bij de ingang van de **Olympiaschool** op gemetseld bakstenen muurtje: Wachters, Peer Veneman, 1994. Twee identieke bronsfiguren met elk een ingeklemde groene eivorm. De wachters zijn een soort voertuigen.

Ter hoogte van de Agamemnonstraat tegenover het Spinozalyceum liggen in het water vijf **achthoekige zwarte drijvers** met rietvormige masten. Dit is het zogeheten Dobberproject van Evert Strobos, 1976. De drijvers zijn in de bodem van het Zuideramstelkanaal verankerd.

SLA LINKSAF DE ACHILLESSTRAAT IN EN RECHTSAF NAAR HET VAN TUYLL VAN SEROOSKERKENPLEIN

Na ongeveer 70 meter in de Achillesstraat doemt hoog rechts voor je boven de daken de eerste **ruiter** op, op een pilaar aan het Van Tuyll van Serooskerkenplein, en daarna al snel de tweede ruiter. Het plein is vernoemd naar Frederik van Tuyll van Serooskerken, de eerste voorzitter van het Nederlands Olympisch Comité.

Antoon Rädecker ontwierp deze twee ruiterbeelden op hoge pilaarachtige sokkels, volgens de tijdgeest, zoals Hildo Krop ook enkele hooggeplaatste brugbeelden neerzette aan de Stadionkade. De beelden bestaan uit een ruiter en een polospeler, die zijn geplaatst op twee hoge bakstenen pilaren bij de ingang van het Van Tuyll van Serooskerkenplein. Ze steken uit boven de laagbouw van architect G.J. Rutgers die een groot deel van de woonblokken in de buurt ontwierp. In 1928 behoorde polo niet tot de Olympische sporten. Misschien kan de polospeler gezien worden als een saluut aan de in 1924 overleden Van Tuyll van Serooskerken.

LOOP RECHTSOM MEE MET DE BOCHT VAN HET PLEIN EN SLA RECHTSAF DE HECTORSTRAAT IN, TERUG NAAR DE STADIONKADE – OP DE KADE LINKSAF

De **Parnassusbrug**, wederom naar een ontwerp van Piet Kramer, werd pas in 1940 gebouwd. De symmetrisch geplaatste brughuisjes verhogen het monumentale karakter van de brug.

SLA RECHTS DE BRUG OVER BIJ BRUGHUISJE 'DE FRIETSTEEG'

De brug heeft een **zitbank**, evenals twee **beelden** van Hildo Krop:

- o een beeld van een zwevende Muze tussen de sterren;
- o aan de overkant Ode aan Berlage (met driehoek), Roland Holst (met penseel) en beeldhouwer Mendes da Costa.

STEEK DE PARNASSUSWEG OVER

RECHTDOOR LANGS HET WATER; HET WATER IS AAN JE LINKERHAND

Je loopt nu op de **Henri Viottakade**. Iets verderop aan je linkerhand staat het roze-lila vijfhoekige open huisje **Huis aan het water** van Dicky Brand, 1989.

Je passeert de houten voetgangers- en fietsbrug nr. 416 (**Minervabrug**), een ontwerp van Dirk Sterenberg uit 1987. De voor Amsterdam ongebruikelijke kleuren wit en geel zijn ook toegepast in de lichtzuilen.

Aan de overzijde staat een **plastiek** van metalen zuilen van André Volten.

HOUD HET WATER AAN JE LINKERHAND; JE KOMT UIT BIJ DE IN 1939 DOOR PIET KRAMER IN AMSTERDAMSE SCHOOL-STIJL ONTWERPEN BRUG 417 (DE BEETHOVENBRUG)

STEEK LINKSAF DE BRUG OVER

De brug heeft een **zitbank** en stenen **beelden** van Hildo Krop.

'De handen van de schepper' (met een man en een vrouw in die handen) en aan de overkant 'Nieuw Leven' (twee pasgeboren elkaar omhelzende kindjes tussen de koolbladen). De beelden staan op een sokkel waarop de vier windrichtingen zijn aangegeven.

STEEK OVER EN LOOP DE BERNARD ZWEERSKADE IN (WATER IS AAN JE RECHTERHAND)

SLA LINKSAF BIJ DE ROSSINISTRAAT

Je loopt af op een **kerkgebouw** zonder toren uit 1937, naar een ontwerp van architect G. Friedhoff.

RECHTSAF DE RICHARD WAGNERSTRAAT IN

RECHTSAF DE HÄNDELSTRAAT

LINKSAF DE BERNARD ZWEERSKADE OP EN DOOR TOT DE APOLLOLAAN; DAAR LINKSAF

Iets naar links zie je het stalen kunstwerk van Jan de Baat uit 1980, genaamd '**Amsterdam dankt zijn Canadezen**'. Op 5 mei 1980 trokken Canadezen over dezelfde route als in 1945 opnieuw Amsterdam binnen. Het monument omvat een stalen wimpel die in een grasveld uit de grond rijst. Het uitwaaieren van de wimpel is een verwijzing naar de toekomst en de in 1945 herstelde bewegingsvrijheid.

LOOP NOG VERDER NAAR LINKS, NAAR HET APOLLO HOUSE OP DE HOEK VAN DE APOLLOLAAN EN DE STADIONWEG

Het **Apollo House** is sinds 2004 een rijksmonument. Het is in 1937-1939 gebouwd naar een ontwerp van Dirk Roosenburg als hoofdkantoor van de Rijksverzekeringsbank (RVB). In de jaren dertig was zijn architectuur (met een staalskelet en het gebruik van veel glas en beton) zeer vooruitstrevend. Hij legde zich ook toe op de functionaliteit van zijn gebouwen. Voor de opslag van de bijna 50 miljoen kaarten in loodzware kasten bedacht hij een 10 meter hoog ringgebouw en een 40 meter hoog gebouw op een as van de ring.

Het gebouw, bijgenaamd 'de Oceaanstomer' steunt aan de voorkant op een paar zuilen, die de monumentale overdekte toegang tot het gebouw markeren. In deze ruimte bevinden zich twee hoge bronzen beelden uit 1954: '**De Beschermers en Handhaver van de Sociale Wetgeving**' (de man met zwaard) van Hildo Krop, en '**De Beschermster van de Sociale Zorg en Gerechtigheid**' van Han Wezelaar.

STEEK DE APOLLOLAAN OVER BIJ DE ZEBRA MET VERKEERSLICHTEN; GRASVELD IS AAN DE LINKERHAND

In het **plantsoentje** in het midden van de weg staat links staat een **beeld** van een moeder met haar kind op de knie. Ze draagt een druiventros. Dit beeld van Frans Werner verwijst naar de Romeinse godin van de vruchtbaarheid, Maja (mei).

**STEEK WEER OVER EN NA CA. 100 METER LIGT AAN DE RECHTERHAND DE
ROEIVERENIGING**

